CYPRUS CENTER FOR EUROPEAN AND INTERNATIONAL AFFAIRS

ISSN (online): 2547-8702

EASTERN MEDITERRANEAN POLICY NOTE

Απρίλιος 2025, No. 110b

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Σοφοκλής Σοφοκλέους

Εξαγορές ιδιωτικών νοσηλευτηρίων από ξένα επενδυτικά ταμεία Κίνδυνοι, ευκαιρίες, τρόποι περιορισμού και αντιμετώπισης

Διεθνείς χρηματοοικονομικοί επενδυτές εξαγοράζουν τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη όλο και περισσότερες εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης. Οι εξαγορές άρχισαν στην Ελλάδα και τα τελευταία χρόνια επεκτάθηκαν στη Κύπρο, ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή του ΓεΣυ και την πανδημία.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η υγειονομική περίθαλψη ανέρχεται στα $4,3 τρισεκατομμύρια αντιπροσωπεύοντας περίπου το 18% της οικονομίας της χώρας δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ο κλάδος έχει γίνει ελκυστικός για ιδιώτες επενδυτές, οι οποίοι υπόσχονται εξοικονόμηση κόστους, διευρυμένη χρήση της τεχνολογίας και εξορθολογισμένες λειτουργίες. Αρχικά οι εταιρείες ιδιωτικών κεφαλαίων δραστηριοποιήθηκαν εξαγοράζοντας νοσοκομεία, γηροκομεία και υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας. Πρόσφατα, οι εξαγορές ιατρείων έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, ειδικά σε ειδικότητες υψηλού περιθωρίου κέρδους όπως η δερματολογία, η ουρολογία, η γαστρεντερολογία και η καρδιολογία.

Τις τελευταίες δεκαετίες στις προηγμένες χώρες της Ευρώπης έχει δημιουργηθεί η αντίληψη ότι, η εμπλοκή μεγάλων επενδυτικών ομίλων στον τομέα της υγείας, όπου ο συνδυασμός πόρων, τεχνογνωσίας και εμπειρίας οδηγεί σε υψηλά επίπεδα ποιότητας στις ιατρικές υπηρεσίες, διασφαλίζοντας έτσι καλύτερες συνθήκες για τους ασθενείς, αλλά και δημιουργώντας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Από τη στιγμή που η Κύπρος φιλοδοξεί να προσελκύσει ξένες επενδύσεις και να καταστεί σημαντικός προορισμός ιατρικού τουρισμού, θα πρέπει να προσαρμοστεί σε αυτό το παγκόσμιο πρότυπο. Οι υποστηρικτές μια τέτοιας ανάπτυξης και προοπτικής υποστηρίζουν ότι η Κύπρος, ως σύγχρονο κράτος, χρειάζεται να ενσωματώσει τέτοιου είδους συνεργασίες στην πολιτική και κοινωνική της κουλτούρα, απορρίπτοντας τις αναχρονιστικές αντιλήψεις που υπονομεύουν την

Ο Σοφοκλής Σοφοκλέους είναι Πυρηνικός Ιατρός και Senior Fellow του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων. Είναι επίσης Αντιπρόσωπος της Οργάνωσης International Physicians for the Prevention of Nuclear War, Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης 1985.

πρόοδο. Οι ασθενείς, το προσωπικό και το σύνολο της κοινωνίας έχουν μόνο να κερδίσουν από μια υγιή και ανταγωνιστική αγορά υπηρεσιών υγείας, η οποία θα βασίζεται στην ποιότητα, την ακεραιότητα και την υπευθυνότητα.

Η Ευρωπαϊκή υγειονομική περίθαλψη προσφέρει μια χρυσή ευκαιρία για ιδιωτικά κεφάλαια (Private Equity, PE)

Ως βασική αιτία που το κράτος εγκαταλείπει τον τομέα της υγείας αναφέρεται, ο φόβος ότι η υγεία δεν θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το κράτος λόγω π.χ. της υπεργήρανσης του πληθυσμού. Αυτή η συγκεκριμένη αναφορά αποτελεί την έκφραση της μετατροπής της υγειονομικής περίθαλψης σε οικονομία της υγείας. Να τονίσουμε ότι οι ηλικιωμένοι δεν είναι το πρόβλημα αφού σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες και μετρήσεις στη Γερμανία οι ηλικιωμένοι μόνο στο τελευταίο έτος της ζωή του δημιουργούν υψηλό κόστος στο σύστημα υγείας.

Ένας επιπλέον λόγος της σταδιακής απόσυρσης του δημόσιου αποτελεί η απαίτηση για καλύτερη πρόληψη και θεραπεία, το οποίο οδηγεί σε αυξανόμενη εξάρτηση από τον ιδιωτικό τομέα αφού αυτός υποστηρίζει ότι είναι σε θέση να βοηθήσει τις κοινωνίες να ανταπεξέλθουν στο αυξανόμενο κόστος της υγειονομικής περίθαλψης. Το γεγονός αυτό καθιστά το τομέα της υγειονομικής περίθαλψης έναν πολύτιμο επενδυτικό τομέα, με αποδόσεις υψηλότερες από ό,τι στους περισσότερους άλλους κλάδους.

Ωστόσο, η συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στην αγορά της Ευρώπης παραμένει πολύ χαμηλή και έρχεται ετεροχρονισμένα σε σύγκριση με τις ΗΠΑ. Οι εταιρείες PE αναζητούν ελκυστικές επενδυτικές ευκαιρίες αλλά ιδιαίτερα λόγω της κατακερματισμένης φύσης των ευρωπαϊκών αγορών υγειονομικής περίθαλψης καθώς και του ισχυρού ανταγωνισμού μεταξύ των επενδυτών αυτό φαίνεται πολύ δύσκολο.

Τα Private Equity, ιδιωτικά κεφάλαια αποτελούν σημεία συλλογής κεφαλαίων που δημιουργούν μεμονωμένα «fonds,pots», στα οποία ρέουν χρήματα που συλλέγονται από επενδυτές για να αγοράσουν άλλες εταιρείες.

Το Private Equity μεταφράζεται ως "ιδιωτικό κεφάλαιο". Σε αυτό το πλαίσιο, ο όρος «ιδιωτικό» πρέπει επίσης να κατανοηθεί ως το αντίθετο του «δημόσιου», με την έννοια των «εταιρειών που δεν μπορούν να διαπραγματεύονται δημόσια σε χρηματιστήριο».

Τα ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια υποκινούνται από την προοπτική αύξησης της αξίας μιας εταιρείας. Ο επιχειρηματικός τους σκοπός είναι να πουλήσουν μια εξαγορασθείσα εταιρεία το συντομότερο δυνατό με το υψηλότερο δυνατό κέρδος. Ως εκ τούτου, ο στόχος τους είναι να μπορούν να ελέγχουν την επιχείρηση με στρατηγικές αποφάσεις, γι' αυτό και οι επενδύσεις μειοψηφίας είναι σπάνιες. Η επιχειρησιακή δραστηριότητα μπορεί να παραμείνει στην προηγούμενη διοίκηση, αλλά «υποστηρίζεται» από διαχειριστές του ιδιωτικού επενδυτικού ταμείου προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι.

Καθησυχαστικές δηλώσεις εκ μέρους των εταιρειών όπως «Ούτε διανέμονται μερίσματα ούτε μεταφέρονται κέρδη με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, το οποίο σημαίνει ότι όλα τα παραγόμενα πλεονάσματα παραμένουν στην εταιρεία» δεν θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη ούτε να υπερεκτιμούνται.

Κυρίαρχη επενδυτική στρατηγική αποτελεί Buy and build (εξαγορά και δημιουργία). Μετά την πραγματοποίηση μιας αρχικής επένδυσης σε μια «εταιρεία πλατφόρμας», το PE υποστηρίζει ενεργά τη διοίκηση στην εφαρμογή της στρατηγικής ανάπτυξης και ενοποίησης που είχε συμφωνηθεί προηγουμένως. Με τη βοήθεια μιας ενεργής και στοχευμένης στρατηγικής εξαγοράς και δημιουργίας, νέες εξαγορές ενσωματώνονται διαδοχικά στην εταιρεία πλατφόρμας, προκειμένου να επεκταθεί το επενδυτικό σύμπλεγμα και να ενισχυθεί η θέση του στην αγορά.

Μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση του κόστους υγειονομικής περίθαλψης είναι ευρέως γνωστά:
Αναδιάρθρωση των διαδικασιών περίθαλψης (διακοπή μη κερδοφόρων υπηρεσιών και μείωση του αριθμού των εργαζομένων),
Επίτευξη συνέργειας (μείωση των συμφωνημένων μισθών, κατάργηση συλλογικών συμβάσεων και ίδρυση εταιρειών παροχής υπηρεσιών).
Μείωση του κόστους υλικών μέσω της μείωσης της ποιότητας
Αύξηση της αποδοτικότητας (με την αύξηση του φόρτου εργασίας των εργαζομένων).

Η ιδιωτικοποίηση των εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης επιφέρει υψηλότερο κόστος και απώλεια ποιότητας

Σύμφωνα με τον Howard Forman, M.D. του Πανεπιστημίου Yale, «τα περισσότερα χρήματα από ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια φαίνεται να κάνουν τα πράγματα χειρότερα παρά καλύτερα». Ένα θέμα είναι ότι οι επενδυτές κυνηγούν τους πιο υγιείς και πιο κερδοφόρους ασθενείς, υπονομεύοντας ένα άλλο είδος δικαιοσύνης - την ισότητα στην υγεία - σε ένα ήδη βαθιά άνισο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης.

Δύο πρόσφατες αμερικανικές μελέτες δείχνουν ότι η είσοδος ιδιωτικού κεφαλαίου και η εξαγορά εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης αυξάνει το κόστος και μειώνει την ποιότητα της περίθαλψης.

Επιστημονική μελέτη για αυτό το θέμα δημοσιεύτηκε στο παγκοσμίως αναγνωρισμένο περιοδικό της Αμερικανικής Ιατρικής Ένωσης (JAMA). Τα νοσοκομεία που ανελήφθησαν από ιδιώτες επενδυτές είχαν 25% αύξηση των επιπλοκών, όπως νοσοκομειακών ασθενειών/μολύνσεων σε σύγκριση με μια ομάδα ελέγχου. Αυτά τα αποτελέσματα έρχονται να προσθέτουν σε έναν αυξανόμενο όγκο επιστημονικής βιβλιογραφίας που καταδεικνύει τη ζημιά όταν οι οικονομικοί επενδυτές αναλαμβάνουν τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης—νοσοκομεία, γηροκομεία, υπηρεσίες ξενώνων και ιατρεία.

Στη συζήτηση για την πολιτική για την υγεία σε πολλές χώρες, εμφανίζεται ξανά και ξανά το επιχείρημα ότι μια «ιδιωτικοποίηση» νοσοκομείων, γηροκομείων, εξωτερικών ιατρείων ή ιατρείων - για παράδειγμα μεγαλύτερες μονάδες φροντίδας με γιατρούς που απασχολούνται από επενδυτές - θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποτελεσματική φροντίδα με χαμηλότερο κόστος. Ωστόσο, η υπηρεσία φαρμακευτικών πληροφοριών των ΗΠΑ επικαλείται μια μελέτη ανασκόπησης του Alexander Borsa (Department of Sociomedical Studies; Columbia University/New York) που δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του τρέχοντος έτους στο British Medical Journal, ως απόδειξη του αντιθέτου.

Οι ειδικοί είχαν αναλύσει επιστημονικές μελέτες από οκτώ χώρες. Οι περισσότερες μελέτες προέρχονταν από τις ΗΠΑ με εγκαταστάσεις υγείας που ανήκουν σε ιδιώτες επενδυτές (γηροκομεία, νοσοκομεία, ομαδικά ιατρεία κ.λπ. για δερματολογία, οφθαλμολογία, γενική ιατρική, χειρουργική, αναπαραγωγική ιατρική κλπ.). Σε αυτή τη μελέτη «σε διάφορες μετρήσεις, η ιδιοκτησία από ιδιώτες συνοδευόταν με αυξήσεις στο κόστος για τους ασθενείς.

Η υγειονομική περίθαλψη δεν είναι αγορά με την κλασική έννοια

Τα χαρακτηριστικά της κλασικής αγοράς περιλαμβάνουν ελευθερία κατανάλωσης, ελευθερία συμβάσεων και αυτονομία πελατών - στοιχεία που δεν υπάρχουν στο σύστημα υγείας. *Το αν χρησιμοποιούμε υπηρεσίες υγείας δεν είναι μια δωρεά ή εθελοντική απόφαση.*

Στην υγειονομική περίθαλψη δεν υπάρχει αυτορυθμιζόμενη τιμολόγηση προσφοράς και ζήτησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κρατικό σύστημα δεν επιτρέπει στους παρόχους να έχουν επενδυτική αυτονομία. Στον νοσοκομειακό τομέα, αυτό αντικαθίσταται από διαδικασίες δημόσιου σχεδιασμού και κάλυψης αναγκών με αποφάσεις που μπορούν να προσβληθούν.

Καμία κοινωνία δεν μπορεί και δεν επιτρέπεται να αφήσει την παροχή υπηρεσιών υγείας στον ανταγωνισμό και την αγορά. Πάνω από όλα, το σύστημα πρέπει να προωθεί την παροχή υπηρεσιών υγείας καθώς επίσης την έρευνα και την πρόοδο - φυσικά κάτω από υγιείς και αποτελεσματικές οικονομικές συνθήκες. Ωστόσο, δεν πρέπει να δημιουργούνται λανθασμένα κίνητρα, εγγενή στο σύστημα τα οποία οδηγούν σε κατάργηση ουσιωδών και απαραίτητων ιατρικών υπηρεσιών στον ασθενή. Το κράτος δεν πρέπει να αποχωρήσει από τη συνταγματική του ευθύνη για τις δημόσιες υπηρεσίες με το επιφανειακό επιχείρημα ότι αφήνει όλο και περισσότερο το σύστημα υγείας στον ανταγωνισμό.

Η κατάσταση στη Κύπρο

Μέχρι σήμερα έχουν εξαγοραστεί πέραν από τα 4 ιδιωτικά Νοσοκομεία, δύο Διαγνωστικά απεικονιστικά κέντρα και δύο εργαστήρια/χημεία. Στη Κύπρο υπάρχουν προς το παρόν δύο βασικοί παίκτες αλλά ακολουθούν άλλοι πιο ισχυροί, κάτι το οποίο δημιουργεί νέα δεδομένα, όπως η απόκτηση, από την PureHealth, με έδρα το Άμπου Ντάμπι, του πλειοψηφικού μεριδίου (60% των μετοχών) της Hellenic Healthcare Group, που κατείχε η CVC Capital Partners.

Η εξαγορά ιδιωτικών νοσηλευτηρίων από ομίλους, όπως ο Hellenic Health Group "Hellenic Health Group" (HHG), συμφερόντων του αμερικανικού επενδυτικού κολοσσού "CVC Capital Partners", άρχισε το 2021 με την εξαγορά του Απολλώνειου Ιδιωτικού Νοσοκομείου, συνέχισε το 2022 με το Αρεταίειο Νοσοκομείο και πρόσφατα εξαγορά από τον ίδιο όμιλο του 50% του μετοχικού κεφαλαίου του American Medical Center, το οποίο παραμένει εκτός γενικού συστήματος υγείας (ΓΕΣΥ). Ταυτόχρονα, σημειώνεται ότι, η πολυκλινική "Υγεία" στη Λεμεσό εξαγοράστηκε από τον όμιλο "ECM Partners", που έχει την έδρα του στη Σλοβενία. Αυτό σημαίνει μείωση του ανταγωνισμού, κάτι που καθιστά εξαιρετικά μεγάλης σημασίας την ύπαρξη και διατήρηση ανταγωνιστικών κρατικών νοσηλευτηρίων.

Φαίνεται ότι μοναδικό αντίβαρο στη μονοπωλιακή κατάσταση που δημιουργείται παραμένουν τα κρατικά νοσηλευτήρια του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας (ΟΚΥΠΥ), όμως σε τελευταία έκθεση για τον ΟΚΥΠΥ, που εξέδωσε η Ελεγκτική Υπηρεσία στις 16 Σεπτεμβρίου 2024 αναφέρεται ότι, «η υπηρεσία μας θεωρεί ότι οι δράσεις στις οποίες έχει προβεί ο οργανισμός για την απεξάρτησή του από την κρατική στήριξη και την ομαλή μετάβαση σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού την 1η Ιουνίου 2025 δεν είχαν ακόμη ουσιαστικό αντίκτυπο, αφού οι ασθενείς στα νοσηλευτήρια του οργανισμού έχουν μειωθεί δραστικά, ενώ αντίθετα οι δαπάνες παρουσιάζουν σημαντική αύξηση, κυρίως λόγω συνεχούς αύξησης του κόστους μισθοδοσίας».

Σύμφωνα με την γνωστή τακτική θα ακολουθήσουν Πολυιατρεία, Κέντρα Υγείας, Φαρμακεία, Οφθαλμολογικέ Κλινικές και γενικά όσες εγκαταστάσεις παρουσιάζουν δυνατότητα αύξησης κερδοφορίας. Είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα ακολουθήσει εξαγορά κρατικών νοσηλευτηρίων, το οποίο θα εξαρτηθεί σημαντικά από την εξέλιξη της αυτονόμησης του ΟΚΥπΥ.

Τα ερωτήματα που θα πρέπει να απαντηθούν πρώτιστα από το κράτος είναι.
Α. Ποια πολιτική σκοπεύει να εφαρμόσει η κυβέρνηση, ώστε να αποτρέψει περαιτέρω ενίσχυση ή/και την απάμβλυνση των μονοπωλιακών φαινομένων που παρατηρούνται στον τομέα της υγείας ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος τα ιδιωτικά νοσηλευτήρια που κατέχουν μεγάλο μερίδιο της αγοράς να μπορούν από θέση ισχύος να επιβάλλουν στον Οργανισμό Ασφάλισης Υγείας (ΟΑΥ) τις θέσεις τους σχετικά με τις αμοιβές τους για προσφερόμενες υπηρεσίες.

Β. Ποια μέτρα προτίθεται να λάβει η κυβέρνηση, ώστε να βεβαιωθεί ότι ο ΟΚΥΠΥ θα ενεργήσει κατάλληλα προς συμμόρφωση με τις πιο πάνω συστάσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, με τη διατήρηση ανταγωνιστικών κρατικών νοσηλευτηρίων που θα παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και έτσι θα μπορούν να αποτελούν εναλλακτική επιλογή για τους ασθενείς.

Μελλοντικές εξελίξεις

Ως τεράστιας σημασίας και πολυεπίπεδης μεγάλης αξίας κρίνεται η κάθοδος του νοσοκομείου Hadassah του Ισραήλ στην Κύπρο, μέσα από τη δημιουργία μεγάλης νοσοκομειακής μονάδας στη Λευκωσία, καθώς και διαγνωστικού κέντρου στη Λεμεσό.

Επίσης όπως αναφέρθηκε πιο πάνω η απόκτηση από την PureHealth, με έδρα το Άμπου Ντάμπι, του πλειοψηφικού μεριδίου (60% των μετοχών) της Hellenic Healthcare Group, που κατείχε η CVC Capital Partners, δημιουργεί νέα δεδομένα και στην Κύπρο.

Το AHEPA University Hospital Cyprus, το μεγαλύτερο ιδιωτικό, πλήρως διαπιστευμένο, πανεπιστημιακό νοσοκομείο στην Κύπρο, ανακοινώθηκε από τη Vivant Medical Investments PLC. σε διάσκεψη Τύπου που πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 27 Νοεμβρίου 2024, στο κτήριο της IMC, ενώπιον εκπροσώπων των Μ.Μ.Ε. Το έργο θα στεγαστεί στο κτήριο της IMC, και θα διαθέτει υπερσύγχρονες υποδομές, ιατρικό εξοπλισμό τελευταίας τεχνολογίας και θα λειτουργεί στα πλαίσια του ΓΕΣΥ.

Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά η κυβέρνηση προωθεί στη βουλή «Δέσμη Τροποποιητικών Νόμων με τίτλους: (Α) «Ο Περί Ιδιωτικών Νοσηλευτηρίων (Έλεγχος Ίδρυσης και Λειτουργίας) Νόμος του 2024». Πολλοί εμπλεκόμενοι, ιδιαίτερα ιατροί, μέτοχοι ή κάτοχοι μικρών ιδιωτικών κλινικών θεωρούν ότι το νομοσχέδιο υποβοηθά τους ισχυρούς επενδυτές, αφού οι ίδιοι δεν έχουν δυνατότητες να τους ανταγωνιστούν.

Το τεύχος αυτό έγινε με τη στήριξη του Cyprus Forum